

ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA 2023

1. Tarkastuslautakunta

Iin valtuuston valitsemina tarkastuslautakunnan jäseninä **vuonna 2023 ovat** olleet:

Varsinainen jäsen

Eila Fäldt

Johannes Tuomela

Eija Alaraasakka

Ville Nikkinen

Simo Paakkola

Johanna Ruottinen 11.3.2024 asti

Anna Turtinen 11.3.2024 lähtien

Henkilökohtainen varajäsen

Aini Autio

Pekka Koskela (30.10.2023 saakka)

Martti Ylitalo (30.10.2023 lähtien)

Jorma Kokko

Annika Peltovuoma

Jarkko Kärki

Anna Turtinen

Merja Jeronen

Tarkastuslautakunnan puheenjohtajana tilikauden ajan on toiminut Eila Fäldt ja varapuheenjohtajana Johannes Tuomela.

Tarkastuslautakunta on pitänyt vuoden 2023 arviointia varten yht. 6 kokousta.

2. Tarkastuslautakunnan tehtävät

Tarkastuslautakunnan tehtävistä on määrätty kuntalain 14 luvussa ”Tarkastuslautakunta”. Tarkastuslautakunnan työtä ohjaa myös kunnanvaltuuston hyväksymä tarkastussääntö.

Kuntalaki 121 § Tarkastuslautakunta

Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten. Lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla valtuutettuja.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on

- 1) valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
- 2) arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
- 3) arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää;
- 4) huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
- 5) valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi;
- 6) valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Kunnanhallitus voi poiketa tarkastuslautakunnan esityksestä lautakuntaa koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi ja talousarvioksi kunnan hallintosäännön ja talousarvioesityksen yhteensovittamiseen liittyvästä perustellusta syystä.

Tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään valtuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Lautakunta voi antaa valtuustolle muitakin tarpeellisenä pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista.

Tarkastuslautakunnan keskeisin tehtävä on arvioida valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista sekä varmistaa, että tilintarkastajalla on riittävät resurssit lakisääteisen tilintarkastuksen suorittamiseksi hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa.

3. Toimikauden arviointisuunnitelma ja tilikauden työohjelma sekä tarkastuslautakunnan työskentelytapa

Tarkastuslautakunta hyväksyi syksyllä 2021 vaalikaudeksi 2021–2024 arviointisuunnitelman. Suunnitelman tarkoituksena on ollut varmistaa, että kaikki kunnan olennaiset toiminnot tulevat arvioitavaksi vähintään kerran valtuuston toimikauden aikana. Vuotuisella työsuunnitelmalla määritellään kokousten ajankohdat sekä arvioinnin kohteena olevat kunnan osa-alueet.

Vuoden 2023 arvioinnin pääkohteet olivat seuraavat:

Painopistealueet arviointivuonna 2023

- Opetus- ja varhaiskasvatuspalvelut
- Hankinnat
- Sisäisen valvonnan ja konsernivalvonnan järjestäminen
- Tarkastuslautakunnan arviointikertomuksen 2022 havaintojen täytäntöönpanon seuranta
- Tytäryhtiöiden tavoitteiden toteutumisen seuranta

Kunnan tilintarkastusyhteisönä on toiminut KPMG Oy Ab ja vastuullisena tilintarkastajana on JHT, KHT Katri Hokkanen.

Tarkastuslautakunnan jäsenten esteellisyydet arviointivuoden 2023 osalta on todettu seuraavasti:

- Simo Paakkola: Vesiliikelaitoksen johtokunnan varajäsen.
- Eila Fäldt: Yhdyskuntalautakunta jäsen, Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta varajäsen. ja keskusvaalilautakunnan varajäsen.
- Alaraasakka Eija: Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta varajäsen. Maapoliittinen jaoston varajäsen ja Iin Ympäristöyhdistys hallituksen jäsen.
- Johanna Ruottinen: keskusvaalilautakunta varajäsen.
- Tuomela Johannes: Maapoliittisen jaoston varajäsen. Rantakairan Sähkön hallituksen jäsen, Oulunkaaren Työterveys Oy hallituksen varajäsen. Pohjois-Pohjanmaan maakuntavaltuuston varajäsen ja Iin Micropolis Oy:n hallituksen jäsen.
- Anna Turtinen. Keskusvaalilautakunta jäsen.

Tarkastuslautakunnan ja tilintarkastajan toimintasuunnitelmat ja niiden toteuttaminen ovat täyttäneet sekä kuntalain että kunnan hallinto- ja tarkastussääntöjen asettamat vaatimukset. Sisäisen tarkastuksen selonteko on ollut tarkastuslautakunnan käytettävissä.

Tarkastuslautakunta on arviointia varten seurannut luottamuselinten pöytäkirjoja sekä haastatellut kunnan ylintä johtoa ja tulosalueiden johtajia.

Tarkastuslautakunta on kuullut 2023 arviointeihin liittyen seuraavia henkilöitä: kunnanjohtaja, taloussihteeri/controller, Iin Micropolis Oy:n toimitusjohtaja, elinvoimajohtaja, hyvinvointijohtaja, sivistysjohtaja, yhdyskuntajohtaja, Vesiliikelaitos, Iin Energian toimitusjohtaja, Iin Vuokratalot Oy:n ja Ilaakso Oy:n toimitusjohtaja, ateria- ja puhtauspalvelupäällikkö sekä hallinto- ja talousjohtaja.

Tarkastuslautakunta on seuraavin merkinnöin arvioinut niitä kohteita, joista se on arviointivuonna joko saanut tai pyytänyt selvitystä tai muutoin tutustunut:

Kehitys on ollut myönteistä/tavoitteet on saavutettu

Kehitys on ollut myönteistä, mutta kehitettävää vielä on

Kehitettävää on runsaasti/tavoitetta ei ole saavutettu

Tarkastuslautakunnan kommentit on tekstissä kursivoituna ja ne on esitetty yhteenvedossa arviointikertomuksen lopussa.

4. Vuoden 2022 arviointikertomuksen käsittely

Vuoden 2022 arviointikertomus käsiteltiin valtuustossa 29.5.2023 § 35 ja merkittiin tiedoksi. Kuntalain mukaan tarkastuslautakunnan arviointikertomus annetaan kunnanhallitukselle toimenpiteitä varten. Kunnanhallitus on antanut vastauksen tarkastuslautakunnan arviointikertomukseen kokouksessaan 16.10.2023.

Tarkastuslautakunta tyytyy kunnanhallituksen vastauksiin.

5. Arvio Iin kunnan strategian toteutumisesta

Iin kunnanvaltuusto hyväksyi kuntastrategian vuoteen 2030 kokouksessaan 30.5.2022 § 64. Kuntalain mukaan kuntastrategia on käsiteltävä valtuustokausittain. Kuntastrategian toteutumista on seurattu tilinpäätöksen yhteydessä käsitellyllä erillisellä liitteellä. Tarkastuslautakunta toivoo, että strategian toteumat esitetään jatkossa osana tilinpäätöstä, ei erillisellä liitteellä. Tilinpäätöksessä on esitetty tiivistelmä strategiasta mutta ei toteumia, jotka on esitetty ainoastaan liitteenä. Tilinpäätöksen sivuilla 52-53 esitettyjen strategia kaavioiden kuvat ovat epäselviä eikä teksteistä saa selvää.

Iin kunnan tilinpäätöksessä toiminnan tavoitteet on johdettu kuntastrategiasta ja Resurssiviisas Ii -tiekartasta.

Iissä on ideaa -strategia määrittää Iin kunnan kehittämisen suuntaviivat vuoteen 2030 asti.

Iin kunnan strategiassa on neljä läpileikkaavaa teemaa: **Ihmiset ensin, Yhteiset viisaat valinnat, Tasapainoinen talous ja Periksiantamattomuus.**

Kasvu

Vahva ja kestävä kasvu rahoittaa hyvinvoinnin ja kehittämisen kylissä ja taajamissa

Vuoden 2023 alusta voimaan tulleen hallinnonuudistuksen myötä elinvoima- ja yrityspalvelut erotettiin omaksi toimialakseen. Yritysmarkkinointiin panostettiin. Pentinkankaan yritystonttialueen kaava valmistui ja maanhankinnan kautta yritystontteja saatiin lisää 12 kpl. Uusi yrityksiä syntyi 48 kpl, netto 16 kpl, uusia työpaikkoja 24 kpl.

Nelostien linjausten pitkäntähtäimen suunnitelma Kuivaniemen, Olhavan ja Myllykankaan osalta valmistui ja linjaukset saatiin strategiseen yleiskaavaan. Kaavoja valmistui 5 kpl.

Kunnan asukasmäärä väheni 91 henkilöä.

Luonnonläheinen Ii

Ympäristö kertoo tarinaa omaehtoisesta elämäntavasta

Ilmastoareena toteutui.

Iijoki-sopimus kaudelta 2019 - 23 on laadittu yhteenveto ja kaudelle 2024-28 on hankittu rahoitus.

Lähiliikuntapakoista on toteutunut Tikkamäki, Liesharju ja Valtari.

Iin kylissä toteutettiin useita ympäristö- ja yhteisöllisyyttä edistäviä projekteja.

Henkinen hyvinvointi

Vähennämme nykyajan henkisten haasteiden vaikutusta Iiläisten elämässä

Nuorten osallisuutta on vahvistettu, nuorisotilojen kävijämäärä 5530 hlö. Taiteen perusopetuksen osallistujamäärä 269 oppilasta.

Valokuituverkko on myyty, mutta edelleen se mahdollistaa työntekijöille laadukkaan etätöön tekemisen.

Systeminen muutos

Kasvatamme Iin verkostomaista valtaa / kokoaan isompi Ii

Iin alueella on toteutettu monipuolisia hankkeita, jotka tukevat kyläyhteisöjen älykästä kehitystä, harrastustoimintaa, vertaistukea, hyvinvointia ja osallisuutta, asiointiliikkumista, terveellisiä elintapoja ja demokratiaa.

Hankintaohjeen päivitys on käynnistetty. Hankintakalenteri on laadittu.

Lukiassa aloittaneita oli 36. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan lukiossa aloittaneiden määrä on pieni ikäluokkaan nähden. *Tarkastuslautakunta toivoo, että alhaiseen lukiossa aloittaneiden määrään kiinnitetään huomioita sekä kaksoistutkinnon suorittamisen mahdollisuutta selvitetään.*

Hyvinvointipalveluissa on otettu käyttöön uusi kehityskeskustelupohja/järjestelmä. Työhyvinvointikysely toteutettu.

Resurssiviisas tiekartta:

Kunnan katuväläistys uusitaan energiatehokkaaksi tavoite 50 kpl on toteutunut hyvin, toteuman ollessa 245 kpl. Koulukiinteistöjen energian ja veden käyttö on lähes kaikissa kouluissa pienentynyt. Sähköautojen käytön lisääminen henkilöstön työajossa ei olla päästy tavoitteeseen ja käyttö on pienempää kuin edellisenä vuonna.

Tarkastuslautakunta pyytää kiinnittämään huomiota sähköautojen käyttöasteeseen.

Biojätteen keräämistä on laajennettu kaikkiin vuokratilojen asuinkiinteistöihin.

Ruokahävikin määrä on ateria- ja puhtauspalveluissa suurempi kuin tavoite. *Hävikin määrään tulee kiinnittää jatkossa huomiota. Tarkastuslautakunnan mielestä koulujen osalta ruokahävikin kehitys jää epäselväksi.*

Kansalaisopiston ja taidekoulun toteuttamat kulutukseen ja materiaalikiertoon liittyvät kurssit ovat toteutuneet tavoitetta paremmin.

Micropolis toimi hankevetäjänä, osatoteuttajana tai yhteistyökumppanina tai hankevalmistelussa mukana yhteensä noin 30 hankkeessa, joiden tavoitteena on ollut tai oli edistää kestävästä kasvun ja vetovoiman kasvattamista kiertotalouden ja matkailun näkökulmista sekä edistää luonnon monimuotoisuutta, vähähiilisyttä ja vesistöjen tilan kohenemista tai säilymistä. Lisäksi yhtiö valmisteli viiden muun hankkeen toteuttamista liittyen reitistöihin, työllistämiseen, vihreään siirtymään ja turvetuotantoalueiden jatko käyttöön. Valmistelussa oli myös Iijoki-sopimuksen seuraava viisivuotiskausi vuosille 2024 - 2028. EU:n rakennerahastojen rahoituskauten vaihtumisen ja rahoitushakujen viivästymisen vuoksi usea suunniteltu hanke ei käynnistynyt suunnitellusti vuoden 2023 aikana. Loppu vuodesta 2023 käynnistyi myös uusia hankkeita.

Tasapainoinen talous:

Vuosikate/poistot % kunnan osalta oli 114,52 (117,46) %. Konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde oli 159,00 (78,02) %.

Tarkastuslautakunta toteaa, että kunnalla tai kuntakonsernilla ei ole kattamattomia alijäämiä tällä hetkellä. Tilikauden tulos huomioiden edellisten kausien ylijäämä on Iin kunnan osalta yhteensä 3,2 milj. euroa. Esitystä talouden tasapainottamiseen ei tilikauden tuloksen perusteella tarvita, koska taseessa ei ole aikaisemmilta tilikausilta kertyneitä alijäämiä.

Iin kunnan valtuuston (12.12.2022 § 107) hyväksymä vuoden 2023 talousarvio oli ylijäämäinen. Talousarvion ylijäämä oli päätettäessä 280 tuhatta euroa. Vuoden aikana myönnettyjen lisämäärärahojen ja tulo-odotusten hyväksymisen jälkeen talousarvion ylijäämä oli 1,750 miljoonaa euroa, kun tilinpäätöksen toteuma oli 0,794 milj. euroa. Kunnan tilikauden tulos oli 728 tuhatta euroa, kun vertailukaudella tulos oli 720 tuhatta euroa ylijäämäinen. *Talouden tasapainottamistyötä tulee jatkaa edelleen.*

Lainakanta/asukas on 4 260 euroa/asukas (edellisellä tilikaudella 4 285 euroa /asukas). Konsernin lainakanta on 5 219 euroa/asukas (edellisellä tilikaudella 7 416 euroa/asukas). Keskimääräinen lainamäärä/asukas on 3 469 euroa/asukas vuonna 2021.

Tarkastuslautakunta toteaa, että tulevat investointitarpeet ja niiden rahoittaminen luovat edelleen haasteita tulevaisuuteen.

Lainat ja vuokravastuut ovat kunnassa 4 864 euroa/asukas (ed. tp 5 052 euroa/asukas) ja konsernissa 5 284 euroa/asukas (ed. tp 7 794 euroa/asukas). Uusien kriisikuntakriteerien mukaisesti asukasta kohden laskettu kunnan konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä ylittää kaikkien kuntien konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän vähintään 50 prosentilla.

Iin kunnan tuloveroprosenttia leikattiin sote-uudistuksen vaikutuksesta 21,50 %:ista 8,86 %:iin. Kiinteistöveroprosentit pysyivät vuoden 2022 tasolla.

Kunnan suhteellinen velkaantumisaste on 108,59 (64,02) %. Suhteellinen velkaantuminen kuntakonsernissa on 108,20 % (73,68) %. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulo-rahoituksella. *Tarkastuslautakunta toteaa, että tunnusluvun heikkenemiseen vaikuttaa hyvinvointialueuudistuksen vaikutukset tunnusluvun jakajaan (verotulojen ja valtionosuuksien väheneminen).*

Vuonna 2023 laskennallinen lainanhoitokate Iin kunnassa oli 1,09 (2022 lainanhoitokate oli 0,92). Uusien kriisikuntakriteerien mukaisesti (sovelletaan 2022 alkaen tilinpäätösten 2020 ja 2021 perusteella) raja-arvona on laskennallinen lainanhoitokate konsernitilinpäätöksessä alle 0,8.

Kunnan rahoituksen kehittyminen 2019–2023 ja koko konserni 2023

KUNNAN RAHOITUKSEN TUNNUSLUVUT	2019	2020	2021	2022	2023
Investointien tulo-rahoitus, %	3,9	106,8	145,58	95	133,88
Omavaraisuusaste	36,20	34,97	35,94	37,23	37,11
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	75,72	76,12	70,34	64,02	108,59
Lainakanta (teur)	44 564	48 243	43 367	42 241	41 615
Lainanhoitokate	0,1	0,85	0,58	0,92	1,09
Kassan riittävyys, pv	11	36	21	13	35
Asukasmäärä	9844	9850	9915	9 859	9 768

Koko konserni

KUNNAN RAHOITUKSEN TUNNUSLUVUT	2019	2020	2021	2022	2023
Investointien tulo-rahoitus, %	41,15	86,84	74,39	37,6	174,88
Omavaraisuusaste	31,12	30,37	29,21	27,29	37,51
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	68,28	70,92	71,7	73,68	108,20
Lainakanta	64 363	70 740	70 769	73 110	50 984
Lainanhoitokate	0,53	0,94	0,72	0,59	0,9
Kassan riittävyys, pv	19	19	37	27	46
Asukasmäärä	9844	9850	9915	9 859	9768

Vuonna 2023 investointien tulo-rahoitus oli kunnassa 133,88 % (2022 investointien tulo-rahoitus oli kunnassa 95 %). Toiminnan ja investoinnin rahavirta oli 3 530 tuhatta euroa ylijäämäinen. *Tarkastuslautakunta toteaa, että tilikaudella 2023 tulo-rahoitus riitti kattamaan investoinnit. Investoinnit tulee pitää järkevällä tasolla pitkällä aikavälillä.*

Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntatalouden keskimääräistä 70 %:n omavaraisuutta. 50 %:n tai sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee merkittävän suurta velkarasitetta. Kunnan omavaraisuusaste on 37,11 (37,23) % ja konsernin 37,51 (27,29) %. *Tarkastuslautakunta on edelleen huolestunut heikosta omavaraisuusasteesta.*

Talouden tasapainottamisen osalta tarkastuslautakunta esittää edelleen huolensa suhteellisen velkaantumisen määrästä. Konsernin lainakanta on pienentynyt, johtuen sairaanhoitopiirin lainojen poistumisesta konsernista.

6. Arvio valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta**Kunnan tilinpäätösasiakirja**

Toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet on asetettu myös konserniyhtiöille vuoden 2023 talousarviossa.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Toimintakate oli 2023 vuonna -31,3 milj. euroa (2022 vuonna -66,7 milj. euroa).

1. Talousarvion toimintakate oli -32,3 milj. euroa (ei sisällä liikelaitoksia). Toteutunut toimintakate oli -31,8 milj. euroa. Toimintakate oli talousarviota parempi 0,46 milj. euroa.
2. Koko kunnan (sisältää liikelaitokset) tuloslaskelman mukainen toimintakate oli -31,3 milj. euroa (-66,7) milj. euroa. Muutetun talousarvion mukainen toimintakate oli -68 milj. euroa.

Muutetussa talousarviossa tilikauden tulokseksi koko kunnan osalta (sisältää liikelaitokset) ennakoitiin 1,668 milj. euroa. Tilikauden tulos oli kuitenkin 0,7 milj. euroa. Vuosikate oli 5,73 milj. euroa positiivinen (TA 5,69 milj. euroa). Vuosikate riitti kattamaan poistot, jotka olivat 4,1 milj. euroa. Lisäksi kertaluonteisia poistoja tehtiin 0,9 milj. euroa.

Tilikauden ylijäämäksi muodostui 0,728 milj. euroa (TA 1,75 milj. euroa). Kunnan kertynyt ylijäämä 31.12.2023 ennen tilikauden tuloksen siirtoa oli 2,4 milj. euroa. Kertynyt ylijäämä tuloksen siirtämisen jälkeen on yhteensä 3,2 milj. euroa. Lisäksi taseessa on vapaaehtoisia varauksia yhteensä 2,2 milj. euroa.

Tilikauden tulos toteutui heikompana kuin muutettu talousarvio lähinnä ylimääräisistä poistoista johtuen.

Kunnan verotulojen ja valtionosuuksien kehitys

Kunnallisverotulot pienenevät 47,7 % (3,0) % ja yhteisöverotulot pienenevät 33,1 % (8,7) %. Kiinteistöverotulot nousivat 1,8 % (edellisellä tilikaudella kasvua 6,2 %). Yhteensä verotulot olivat noin 23,0 (38,9) milj. euroa eli pienenevät 15,8 milj. euroa eli noin 40,7 %. Valtionosuudet olivat yhteensä noin 14,4 (33,0) milj. euroa ja pienenevät edellisestä vuodesta 18,7 milj. euroa. Verotulomenetyksen korvausta valtionosuuksissa oli yhteensä 1,48 milj. euroa.

Sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen järjestämistä vastuu siirtyi kunnilta hyvinvointialueiden vastuulle 1.1.2023. Järjestämistä vastuu siirron myötä sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen järjestämiseen liittyvä osuus verorahoituksesta siirtyi hyvinvointialueille. Verorahoituksen siirron toteuttamiseksi kuntien ja kaupunkien verotuloprosentteja pienennettiin vuoden 2022 tasosta 12,64 prosenttiyksikköä, minkä myötä kunnan tuloverot eivät ole vertailukelpoiset edelliseen tilikauteen nähden.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan hankerahoitusta on saatu hyvin hyödynnettyä. Kunnan pitää saada edelleen rahoitusta muista lähteistä, mikäli nykyiset palvelut halutaan ylläpitää. Oppilasennusteiden mukaan opiskelijamäärät laskevat tulevaisuudessa, mikä tarkoittaa pienempiä valtionosuuksia ja aiheuttanee tarvetta rakenteellisille muutoksille.

Verotulot asukasta kohden ovat kasvaneet ja valtionosuudet kasvaneet.

€ Per asukas	2017	2018	2018	2020	2021	2022	2023
Verotulot	3 314	3 253	3 442	3 496	3 778	3 941	2 358
Valtionosuudet	2 899	2 782	2 809	3 720	3 096	3 349	1 470
Yhteensä	6 213	6 035	6 251	7 216	6 875	7 290	3 789

Hallinto- ja talouspalvelut

Hallinto- ja talouspalveluiden sitovat tavoitteet ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen on esitetty tilinpäätöksessä kohdassa 4.1.1.

Ei ainoastaan hallinto- ja talouspalveluihin, vaan koko kunnan organisaation toimintaan on vaikuttanut sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämistä koskeva uudistus, ja tästä johtunut Oulunkaaren kuntayhtymän ja kuntapalvelutoimiston toiminnan alasajo 1.1.2023 alkaen.

Hallinto- ja talouspalveluissa toimintakulut ylittivät talousarvion 652 tuhatta euroa. Merkittävimmät ylitykset johtuivat palvelujen ostoista ICT-palveluiden (-539 teur) sekä muista toimintakuluista leasing -vuokrien (- 198 teur) osalta, jotka aiheutuivat ICT-palveluiden siirtymisestä ulkoiselle palveluntuottajalle sekä siirtoprojektin kertaluonteisista kustannuksista.

Pääosa hallinto- ja talouspalveluiden tulojen ylityksestä (+ 400 teur) selittyy isäntäkuntana entisiltä Oulunkaaren kunnilta laskutetuista kuluista.

ICT-, talous- ja henkilöstöhallinnon tukipalveluiden toimittaminen on vaiheistettu siten, että vuoden 2023 alusta alkaen palvelut tuotettiin ns. as-is mallilla eli Oulunkaaren kuntien käytössä olevilla tietojärjestelmillä ja - ympäristössä. Keväällä 2023 kunnanhallitus teki päätöksen Iin kunnan toistaiseksi käytössä olevien taloushallinnon järjestelmien siirrosta omaan kuntakohtaiseen tietojärjestelmäympäristöön.

Elinvoima- ja yrityspalvelut

Elinvoima- ja yrityspalveluiden sitovat tavoitteet ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen on esitetty tilinpäätöksessä kohdassa 4.1.2.

Elinvoimapalveluiden talous ei toteutunut talousarvion mukaisesti. Toimintakate alittuivat 182 tuhatta euroa. Keskeisin syy tähän oli, että maankäytön suunnittelun puolella palkkarahat jäivät käyttämättä kunnanarkkitehdin aloitettua virassaan vasta vuoden lopulla. Myös kaavoitukseen varattuja määrärahoja jäi käyttämättä. Toinen keskeinen poikkeama oli se, että Iin Micropolis Oy palautti noin 53 tuhatta euroa ostopalvelusopimuksesta kunnalle.

Iin kunta ja Iin Micropolis Oy:n välinen ostopalvelusopimus päivitettiin sovitusti.

Pentinkankaan asemakaavan muutos on saanut lainvoiman. Tämä mahdollistaa uusien yritysten sijoittumisen Iihin.

Resurssipulan vuoksi toimenpiteistä jäi toteuttamatta kaavoituskatsaus ja maapoliittisen ohjelman päivitys.

Opetus- ja varhaiskasvatuspalvelut

Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunnan sitovat tavoitteet ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen on esitetty tilinpäätöksessä kohdassa 4.1.3.

Kotikujan päiväkoti aloitti toimintansa vuoden 2023 alussa. Vuoden 2023 aikana Iin kunnan laskeva lapsimäärä aiheutti ja aiheuttaa myös jatkossa tarpeen tiivistää varhaiskasvatuksen toimintoja.

Iin kunnan varhaiskasvatuksessa otettiin käyttöön palveluseteli elokuun 2022 alussa. Palvelusetelin kautta yksityisen varhaiskasvatuksen käyttöaste lisääntyi kunnassa merkittävästi, ja väliaikainen Lepolan päiväkoti pystyttiin sulkemaan heinäkuussa.

Kolme yksityistä päiväkotiä lakkautettiin 2023 vuoden aikana.

Varhaiskasvatuksen toimintaa kehitettiin usean hankkeen avulla ja hanketyöntekijöitä toimi varhaiskasvatuksen palveluissa runsaasti.

Sairaspoissaoloja on ollut pääasiassa melko vähän ja osassa kouluja vähentyneet. Haminan koulussa sairaspöissaoloja on ollut melko paljon. Varhaiskasvatuksessa sairaspöissaoloja pyritti vähentämään työ- ja vapaa-aikajärjestelyjä yhteensovittamalla.

Tarkastuslautakunta on huolissaan lapsimäärän laskun vaikutuksesta.

Hyvinvointipalvelut

Hyvinvointipalveluiden sitovat tavoitteet ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen on esitetty tilinpäätöksessä kohdassa 4.1.4.

Vuonna 2023 kunnassa otettiin käyttöön uusi kuntastrategia, jonka myötä hyvinvointipalveluissa keskityttiin vahvasti henkiseen hyvinvointiin ja luonnonläheinen li-teemaan.

Vuonna 2023 käynnistyneiden hyvinvointialueiden myötä yhteistyö Pohjois-Pohjanmaan Hyvinvointialueen, eli Pohteen kanssa osoittautui vuoden aikana monelta osin haasteelliseksi. Toimialallamme erityisesti työllisyyspalveluissa koetut haasteet heijastuivat merkittävästi työnhakijoiden arkeen ja palveluiden saavutettavuuteen. Yhdyspintatyön käynnistyminen vuoden aikana toi esiin uusien toimintatapojen haasteita, jotka vaikuttivat konkreettisesti kuntalaisten päivittäiseen elämään ja

palvelujen toimivuuteen. Vuoden aikana laadittiin useita kannanottoja Pohteen palveluihin liittyen. Tavoitteena oli vaikuttaa palveluiden laajuuteen ja saatavuuteen lissä. Aktiivinen vaikuttaminen on keskeistä, kun pyritään turvaamaan kuntalaisten hyvinvointi ja palveluiden saavutettavuus. Vaikka yhteistyö Pohteen kanssa koettiin haasteelliseksi, pyrimme osaltamme toimimaan aktiivisesti ja rakentavana yhteistyökumppanina kuntalaisten etua ajaen.

Vuonna 2023 työllisyyden positiivinen kehitys pysähtyi, ja työttömyysaste nousi lähes koronapandemian aikaiselle tasolle, erityisesti miesten ja yli 50-vuotiaiden keskuudessa. Nuorten lomautusten määrä kasvoi, ja kuntakokeilun asiakasmäärät lisääntyivät samalla kun asiakkaiden aktivointiaste laski. Sosiaali- ja terveystalvelujen siirto hyvinvointialueille vaikutti merkittävästi työllistämistalveluihin, vähentäen kuntouttavan työtoiminnan asiakasmääriä ja vaikeuttaen pääsyä tarvittaviin talveluihin, mikä vaikeutti tavoitteiden saavuttamista. Lisäksi TE-uudistuksen valmistelu ja palkkatukiudistukset vaikuttivat työllistämistalveluihin.

Hyvinvointitalvelut saavutti hyvin sille asetetut tavoitteet. Vuoden 2023 toimintakulut alittuivat kokonaisuudessaan 594 307 eurolla, mikä tarkoittaa, että kulut toteutuivat 89,49 prosenttia suunnitellusta. Henkilöstökulut alittuivat noin 280 000 eurolla, talvelujen ostot noin 250 000 eurolla, aineet, tarvikkeet ja tavarat noin 70 000 eurolla sekä avustukset noin 35 000 eurolla. Tämä osoittaa, että hyvinvointitalveluissa jatkettiin tiukan taloudenpidon linjaa, mikä heijastui myönteisesti talousarvion toteutumiseen.

Taidekeskus KulttuuriKauppila toteutti monipuolisia kulttuuritapahtumia ja -hankkeita. Iin torille toteutettiin julkisen taiteen hankintana Arja Kärkkäisen teos Primavera. Taideluilstelupolku, lumiveistokset ja Valonjuhla hyödynsivät ympäristöä taiteen näyttämönä.

Iin kansalaisopistossa ja taidekoulussa toteutui yhteensä 8776 tuntia opetusta, joista opiston osuus oli 6958 tuntia ja taidekoulun 1818 tuntia. Kurssuja järjestettiin yhteensä 416, ja osallistujia oli kansalaisopiston kurseilla 1654 ja taidekoulussa 269 henkilöä.

Liikuntatalveluissa korostui Iisi-areenan käyttö. Liikuntahallin lohkot olivat arki-iltaisin lähes täyteen varattuja. Myös kuntosalin käyttö lisääntyi huomattavasti. Vuoden 2023 lopussa otettiin käyttöön mm. maksuton kuntosalikortti vuoden 2005 kutsuntaikäisille. Koulujen ilta- ja viikonloppukäytössä liikkui yli 10 000 henkilöä, ja kehonkoostumusmittauksiin osallistui 300 henkilöä.

Hyvinvointitalveluissa tunnistettiin epävarmuustekijöitä ja haasteita, joihin pyrittiin toimintakauden aikana vastaamaan. Haasteita ilmeni työllistämässä, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen yhdyspinnoilla ja talveluissa sekä ihmisten hyvinvoinnin ja toimintakyvyn turvaamisessa. Hyvinvointitalveluissa pidettiin tärkeänä löytää keinoja, joilla voidaan auttaa kaikenikäisiä ihmisiä voimaan hyvin.

Hyvinvointitalvelut tarjosivat monipuolisesti laadukkaita talveluita kaikenikäisille kuntalaisille. Hyvinvointitalvelut myös panostivat verkostoyhteistyöhön työskennellen tiiviissä yhteistyössä muiden toimialojen, yhdistysten ja järjestöjen kanssa. Kuntalaisia tavoitettiin laajasti eri tapahtumien kautta ympäri kuntaa.

Yhdyskuntapalvelut

Yhdyskuntapalveluiden sitovat tavoitteet ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen on esitetty tilinpäätöksessä kohdassa 4.1.5.

Kiinteistöselvityksen laadinta on käynnistetty kartoittamalla kiinteistöomaisuutta. Kiinteistöselvitys on edennyt tavoitetta hitaammin johtuen henkilöstövajeesta tulosalueen hallinnossa.

Infra- ja ympäristöpalveluiden talousarvion käyttötalouden tuloissa ja menoissa ei ole huomioitu ennakoimatonta Kuivaniemen kaukolämpötoimintaa 1.4.2023 alkaen. Toimintatuotot ovat olleet 182 193 € ja toimintamenot ovat olleet 741 383 €. Lisäksi maa- ja metsätilojen tuloissa on 650 000 € Iin Energian maksamaa budjetoimatonta tuloutusta kunnan voimalaitosten energianostosta.

Johtamisjärjestelmän uudistaminen on viivästynyt keskeisten tulosaluepäälliköiden resurssivajeen vuoksi.

Rautatieaseman aluevaraussuunnitelma on valmistunut.

Kiinteistöpalveluiden tavoitteita edistettiin kiinteistöselvityksen sekä Valtarin koulun, Nätteporin ja Kunnanviraston osalta.

Raakamaan hankintaa on tehty strategisilta kehittämisalueilta.

Kiinteistöjen vuokratuotot ovat talousarviossa budjetoitua noin 815 tuhatta euroa alhaisemmat johtuen Pohteelle siirtyneistä vuokrasopimuksista. Siirtyviin sopimuksiin ei sovellettu valtion vuokra-asetusta, jonka perusteella vuokratuotto jäi talousarviossa odotettua alhaisemmaksi.

Ateria- ja puhtauspalveluiden uudelleen tuotteistaminen ei toteutunut.

Ateria- ja puhtauspalvelun talousarvion tilikauden tulos jäi alijäämäiseksi -9 tuhatta euroa. Talouden poikkeamaa selittää toimintatuottojen alittuminen – 241 tuhatta euroa. Josta suurin syy on ateriatuottojen vähentyminen varhaiskasvatuksen asiakasmäärän laskun johdosta. Toimintakulut alittuivat 228 tuhatta euroa, suurimmat alitukset olivat tavarankuljetuspalveluissa, joissa varhaiskasvatuksen yksiköiden keskittäminen kahteen isompaan yksikköön toi kustannussäästöjä, toinen merkittävä alitus oli ostettavissa siivouspalveluissa, syynä hyvinvointialueelle siirtyneiden yksiköiden palvelujen siirto.

Infra- ja ympäristöpalveluiden pitkän tähtäimen suunnitelmien valmistelu on käynnistetty vuoden 2023 aikana. Suunnitelmien laadintaa on hidastanut henkilöstövaihdokset tulosalueen hallinnossa.

Illinsaaren ja Iijoen suiston kehittämissuunnitelma on käynnistetty vuoden 2023 aikana. Suunnitelmien laadintaa on hidastanut henkilöstövaihdokset tulosalueen hallinnossa.

Tarkastuslautakunnan mielestä oppisopimuskoulutusta on tärkeää jatkaa ja kehittää.

Tarkastuslautakunta kysyy edelleen, miten aiotaan varmistaa henkilöstön riittävyys ja jaksaminen.

Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että toimitila-asioissa on edetty mutta pitää edelleen tärkeänä, että toimitilat olisivat terveet ja toimivat, mikä mahdollistaisi tehokkaamman työskentelyn.

Kunnan liikelaitos

Tilikausien 2019, 2020, 2021, 2022, 2023 ylijäämien vertailut

	2019	2020	2021	2022	2023
Iin vesiliikelaitos	269 740	102 202	177 172	224 108	-70 634

Liikelaitoksen johtokunta on antanut selonteot sisäisen valvonnan toteutumisesta.

Vesiliikelaitoksen talousarvio toteutui pääosin suunnitelman mukaisena mutta yksittäisten muutosten vuoksi tilinpäätös jäi alijäämäiseksi. Merkittävimpänä muutoksena veden käytön lasku.

Uusinvestointien osalta vesihuoltoverkoston täydennysrakentamista on tehty Illinsaassa ja Karhussa. Korjausinvestointien osalta on tehty useampia suuria investointeja mm. Leirintäalueen jätevesipumppaamon ja vesihuoltojen saneeraus, Simppala - Yli-Olhava -vesijohdon saneeraus urakkavaiheen 1 alueelta sekä Iin kunnan hulevesiverkoston rakentamisen yhteydessä on Iin vesiliikelaitos osallistunut yhteisurakkaan saneeraamalla alueella vesijohto ja viemäriverkostoa.

Keskeisenä tavoitteena oli, että tuotetun talousveden määrä pysyisi alle 1,2 kertaisena suhteessa laskutettuun sekä puhdistettavaksi toimitetun jäteveden määrä alle 1,3 kertaisena suhteessa laskutettuun. Kumpaakaan tavoitetta ei saavutettu, mikä kuvastaa vesihuoltoverkostojen kuntotilaa ja kasvavaa saneeraustarvetta sekä puutteellista aluekuivatusta Iin kunnan yleisillä alueilla.

Vuoden 2023 aikana on tehty vesiliikelaitoksen taloustarkastelu. Vesihuollon kehittämissuunnitelman päivittäminen nousi yhdeksi kehittämiskohteeksi.

Tarkastuslautakunta kiinnittää edelleen huomiota käsitellyn jäteveden ja laskutetun jäteveden suhteeseen. Verkostojen saneerausta on edelleen syytä jatkaa ja korjausvelan määrän pienentämiseksi olisi hyvä tehdä pitkän aikavälin suunnitelma ja aikataulu.

7. Sisäinen valvonta, riskienhallinta, konsernivalvonnan järjestäminen sekä talouden tasa-painottaminen

Iin kunnanvaltuusto on hyväksynyt 12.12.2022 § 106 hallintosäännön, joka tuli voimaan 1.1.2023 alkaen.

Konserniohje on päivitetty ja ollut kunnanvaltuuston hyväksyttävänä 24.1.2022 § 6. Omistajaohjeus kuntakonsernissa ja omistajapoliittiset linjaukset on hyväksytty valtuustossa 12.9.2016 § 71. Omistajaohjauksen päivitys on vielä kesken.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kunnan konserni- ja omistajaohjausta tulisi tehostaa ja kehitystä seurata.

Riskikartoitus päivitettiin vuoden 2023 talousarvion laadinnan yhteydessä ja vuoden 2023 tilinpäätöksen yhteydessä raportoidaan vuonna 2023 toteutetut toimenpiteet riskien pienentämiseksi.

Konserniohje on hyväksytty tytäryhteisöjen yhtiökokouksissa ja hallituksissa. Kunnanhallituksen puheenjohtajalla ja kunnanjohtajalla on kunnanhallituksen edustajina puhe- ja läsnäolo-oikeus tytäryhtiöiden hallituksen kokouksissa. Tytäryhtiöiden toimitusjohtajat käyvät vähintään kerran vuodessa kertomassa yhtiön tilanteesta ja tavoitteiden toteutumisesta kunnanhallituksessa.

2023 vuoden talousarviossa on esitetty konserniyhtiöiden toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Tilinpäätöksessä on esitetty konserniyhtiöiden tavoitteiden toteumat. Konsernitavoitteet ovat toteutuneet tilikaudella pääsääntöisesti omistajan asettamien tavoitteiden mukaisesti.

Toimintakertomuksessa kunnanhallituksen tulee esittää selvitys sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja konsernivalvonnan järjestämisestä. Mikäli taseessa on kattamatonta alijäämää, tulee sen kattamisesta tehdä myös esitys. Iin kunnan kertynyt ylijäämä tilanteessa 31.12.2023 tilikauden 2023 ylijäämän lisäämisen jälkeen on 3,2 milj. euroa. Lisäksi kunnan taseessa on vapaaehtoisia varauksia 2,2 milj. euroa, joten lakisääteistä talouden tasapainottamistarvetta ei ole. Iin konsernin kertynyt ylijäämä 31.12.2023 tilikauden tuloksen siirtämisen jälkeen on 14,9 milj. euroa (10,8 milj. euroa).

Tarkastuslautakunta toteaa, että tytäryhtiöiden kuntastrategian mukaisten toiminnallisten tavoitteiden toteumia on esitetty tilinpäätöksessä mutta esittämistävän yhtenäisyyteen tulisi edelleen kiinnittää huomiota.

8. Tilintarkastuskertomus

Tilintarkastajan tekemä tarkastus on tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tehty riittävässä laajuudessa sen toteutukseksi, että kunnan hallintoa ja taloutta on hoidettu lain ja valtuuston päätösten mukaisesti.

Tarkastuslautakunta yhtyy tilintarkastajan tilintarkastuskertomuksessa esittämään tilinpäätöksen vahvistamiseen ja vastuuvapauden myöntämiseen. Tarkastuslautakunta esittää

tilinpäätöksen vahvistamista ja vastuuvapauden myöntämistä kunnanhallitukselle ja muille tilivelvollisille.

9. Yhteenveto tarkastuslautakunnan arviointikaudesta

Talouden tasapainotus luo haasteita jatkossa, ja talouden tasapainotusta pitää jatkaa määrätietoisesti. Hyvinvointialueen käynnistyminen on luonut epävarmuutta kunnan tulopohjaan jatkossa.

Lukiossa aloittaneita oli 36. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan lukiossa aloittaneiden määrä on pieni ikäluokkaan nähden. Tarkastuslautakunta toivoo, että alhaiseen lukiossa aloittaneiden määrään kiinnitetään huomioita sekä kaksoistutkinnon suorittamisen mahdollisuutta selvitetään.

Tarkastuslautakunta pyytää kiinnittämään huomiota sähköautojen käyttöasteeseen.

Ruokahävikin määrä on ateria- ja puhtauspalveluissa suurempi kuin tavoite. Hävikin määrään tulee kiinnittää jatkossa huomiota. Tarkastuslautakunnan mielestä koulujen osalta ruokahävikin kehitys jää epäselväksi.

Talouden tasapainottamistyötä tulee jatkaa edelleen.

Tarkastuslautakunta toteaa, että tulevat investointitarpeet ja niiden rahoittaminen luovat edelleen haasteita tulevaisuuteen.

Tarkastuslautakunta toteaa, että tilikaudella 2023 tulorahoitus riitti kattamaan investoinnit. Investoinnit tulee pitää järkevällä tasolla pitkällä aikavälillä.

Tarkastuslautakunta on edelleen huolestunut heikosta omavaraisuusasteesta.

Talouden tasapainottamisen osalta tarkastuslautakunta esittää edelleen huolensa suhteellisen velkaantumisen määrästä. Konsernin lainakanta on pienentynyt, johtuen sairaanhoitopiirin lainojen poistumisesta konsernista.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan hankerahoitusta on saatu hyvin hyödynnettyä. Kunnan pitää saada edelleen rahoitusta muista lähteistä, mikäli nykyiset palvelut halutaan ylläpitää. Oppilasennusteiden mukaan opiskelijamäärät laskevat tulevaisuudessa, mikä tarkoittaa pienempiä valtionosuuksia ja aiheuttanee tarvetta rakenteellisille muutoksille.

Tarkastuslautakunta on huolissaan lapsimäärän laskun vaikutuksesta.

Tarkastuslautakunnan mielestä oppisopimuskoulutusta on tärkeää jatkaa ja kehittää.

Tarkastuslautakunta kysyy edelleen, miten aiotaan varmistaa henkilöstön riittävyys ja jaksaminen erityisesti yhdyskuntapalveluissa.

Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että toimitila-asioissa on edetty mutta pitää edelleen tärkeänä, että toimitilat olisivat terveet ja toimivat, mikä mahdollistaisi tehokkaamman työskentelyn.

Tarkastuslautakunta kiinnittää edelleen huomiota käsitellyn jäteveden ja laskutetun jäteveden suhteeseen. Verkostojen saneerausta on edelleen syytä jatkaa ja korjausvelan määrän pienentämiseksi olisi hyvä tehdä pitkän aikavälin suunnitelma ja aikataulu.

Omistajaohjauksen päivitys on edelleen kesken. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kunnan konserni- ja omistajaohjausta tulisi tehostaa ja kehitystä seurata.

Tarkastuslautakunta toteaa, että tytäryhtiöiden kuntastrategian mukaisten toiminnallisten tavoitteiden toteumia on esitetty tilinpäätöksessä mutta esittämistävän yhtenäisyyteen tulisi edelleen kiinnittää huomiota.

Tarkastuslautakunta antaa tunnustusta koko henkilöstölle sitoutumisesta muuttuvien tilanteiden hallintaan ja joustavaan toimintaan.

Kunnanhallituksen vastaus tarkastuslautakunnan kursivoituihin arviointeihin yllä olevassa yhteenvedossa tulee antaa lokakuun 2024 loppuun mennessä.

Iissä 17. toukokuuta 2024

Iin kunnan tarkastuslautakunta

Eila Fäldt
puheenjohtaja

Johannes Tuomela

Eija Alaraasakka

Simo Paakkola

Anna Turtinen

Ville Nikkinen